

Jaroslav Šejvl

Klinika adiktologie 1. LF UK a
VFN v Praze

1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

VÝZNAM ROZLOUČENÍ A MOŽNOSTI TRUCHLENÍ PŘI ÚMRTÍ ŽÁKA/ KOLEGY VE ŠKOLE

Úvod

Tak co chceš? Věneček, nebo rakvičku? Snad, oboje ...

Zák. č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Víte, že umřete? A příbuzní Vám zemřou.

- Kdy?
- Kde?
- Jak?
- Nemoc (eutanázie /
dystanázie)
- Nehoda
- Stáří

Logická paradigmata? Skutečně?

- Péče nikdy nekončí.
- Nemá začít v hospici.
- Žádný obor nemá právo se vyvázat z péče.
- Stáří není nemoc.
- Charta umírajících.

Charta umírajících

- Mám právo na to, aby se se mnou až do smrti zacházelo jako s lidskou bytostí – srov. § 4 odst. 1 písm. f) zák. o pohřbnictví.
- Mám právo na naději, a nezáleží na tom, že se mění moje životní perspektiva.
- Mám právo vyjádřit své pocity a emoce týkající se mé blízké smrti.

Charta umírajících

- Mám právo podílet se na rozhodnutích, které se týkají péče o mě.
- Mám právo na stálou zdravotnickou péči, a to i přes skutečnost, se cíl „uzdravení“ mé nemoci mění na „zachování důstojnosti, pohodlí a kvality mého života.“
- Mám právo zemřít neopuštěn.
- Mám právo být ušetřen bolesti.

Charta umírajících

- Mám právo na pravdivé a poctivé odpovědi na moje otázky.
- Mám právo nebýt klamán.
- Mám právo na pomoc rodiny a na pomoc pro rodinu v souvislosti s přijetím mé smrti.
- Mám právo zemřít v klidu a důstojně.

Charta umírajících

- Mám právo zachovat si individualitu a mám právo na laskavé pochopení mých rozhodnutí a názorů.
- Mám právo na to, být ošetřován pozornými, citlivými, zkušenými lidmi, kteří se pokusí porozumět mým potřebám a kteří budou prožívat zadostiučinění z toho, že mi budou pomáhat tváří v tvář smrti.

Pia Fraus

- Pravdu je velmi složité /svízelné zatajit.
- Jen s pravdivou a úplnou informací se člověk může relevantně rozhodnout?
- Riziko suicidia?
- Ochrana před příbuznými – nereálná a nerealistická očekávání v zázrak.

Víte, že umřete? A příbuzní Vám zemřou.

- Paliativní a terminální péče.

Paliativní péče

- Úleva od bolesti a i jiného utrpení.
- Přisvědčuje životu.
- Chápe umírání jako přirozený proces.
- Odmítá eutanázii i dystanázii.
- Mezioborovost: spiritualita, psychologie, farmakoterapie, ...
- Systematická podpora pacientům – přiměřeně aktivní život až do smrti.
- Systematická podpora rodinám / blízkým / ...
- Vyrovnání se – onemocnění, umírání, zármutek.
- Týmový přístup pro včasnou a efektivní reakci.

Paliativní péče

- Podpora kvality života – máte kvalitní život?
- Pozitivní ovlivnění průběhu onemocnění.
- Aplikace: včasná fáze onemocnění → prodloužení kvalitního života → pochopení a ovlivnění klinických komplikací, která způsobují utrpení.

Terminální péče

- Časově poslední kvalifikovaná služba umírajícímu.

Omyly

- Přemýšlíte o smrti a i přes to se vyhýbáte tomu, abyste o ní otevřeně mluvili?
- Vyhýbání se pojmenování situace tak, jak je: „smrt“ / „to“
- Obava otevřeně mluvit o zemřelém
- Obava hovořit o zemřelém jménem
- Snaha zabránit pláči
- Snaha zabránit truchlení

Omyly

- To přebolí
- Musíme tam všichni
- Vždyť už na to měl věk
- Bylo to pro něj vysvobození
- Složitost náboženského dogmatu: Kdo koho obětoval?

Omyly

- Nesmíte na to myslet / neutápějte se v tom
- Musíte hledět dopředu / do budoucnosti
- Nedá se nic udělat, už to tak je (už se to stalo)
- Netrap se tím
- Vzmуж se, kurva....

Omyly

- Ted' se přece nemůžeš hroutit,
- Už o tom nemluv, nikomu to nepomůže
- Muže nepláčou
- Nebreč a nedělej ostudu
- Tohle si nech na doma, až budeš sám / sama ...

Komplikované

- Jak se cítíte?
- Co ode mne očekáváte?
- Co pro Vás mohu udělat?
- Chtěl byste něco?
- Nevím, zda Vám mohu nějak pomoci.

Co můžeme zkusit?

- Je mi to líto
- Cítím s Vámi
- Jak to všechno zvládáte ...?
- Mohu Vám nějak pomoci s ...?
- Musí to být pro Vás těžké. Co je pro Vás nejtěžší?

Co můžeme zkusit?

- Ne, já vím, že to není spravedlivé?
- Ne, netrpěl
- Rozumím Vám, a rozumím Vašemu zármutku,

(nejen) děti a smrt

- Může si člověk vzít do hrobu nebo mobil?
- Je duše neviditelná?
- Je těžké pochopit, co je smrt. Není snadné pro velké, ani pro děti, i když děti ...
- Každému někdy začne vrtat hlavou, co je to smrt.
- Když tvor umře, každý zavře oči?

(nejen) děti a smrt

- Smrt je malá a roztomilá osůbka, ale nikdo o tom neví.
- Haškovcová, Helena. Thanatologie. Nauka o umírání. Druhé, přepracované vydání. Praha: Galén. 2007.
- Šejvl, Jaroslav, Vetešník, Pavel & Vetešníková, Eva. Zákon o pohřebnictví. Zákon o válečných hrobech. Komentář. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2020.

Děti a smrt

- Skálová, Adriana. Velbloud a ibis. Knížka ke čtení, vyrábění a hraní nejen pro nemocné děti. Praha: Cesta domů. Vydání 1. 2015.
- Stalfelt, Pernilla. O smrti smrtoucí. Praha: Cesta domů. Vydání 1. 2016.
- Crowther, Kitty. Návštěva malé smrti. Praha: Baobab. Vydání 1. 2013.

(i) racionální skutečnosti

- Vnímání změny vlastní identity (sirotek, ...)
- Vnímání změny vlastní integrity (něco ve mně ...)
- Změna vztahů k druhým (nechci být sám, nechci být mezi lidmi ...)
- Ztráta pocitu bezpečí (kdo mě opustil?)

Smrt

- Okolnosti smrti – okolnosti, které zavedly pozůstalému příčinu k sebeobviňování; předčasná, náhlá, neočekávaná, strašlivá, ...
- Smrt dítěte (takhle to být nemělo; děti nemají umírat dříve než rodiče; děti mají žít dlouhý a spokojený život; ...)
- Traumatizace – svědek (vidím, slyším, cítím, ...)
- Vztah pozůstalého k zemřelému.

Co prožíváme

- Pocity viny a výčitky svědomí
- Ambivalence vztahu (ulevilo se mi, že ...)
- Nedostatek nebo redukce sociálních rolí (myself)
- Nedostatek sociální opory (institucionální)
- Dříve existující faktory (např. závislosti)

Co prožíváme

- Souběžné krize
- Příliš prolongované umírání
- Nedostatek reality

Principy

- Akceptace ztráty
- Pomoc identifikovat jejich pocity a vyjádřit se
- Život bez zemřelého
- Emocionální odpoutání se od zemřelého
- Prostor a čas pro truchlení
- Podpora normální reakce na ztrátu
- Individuální rozdíly v truchlení
- Kontinuální podpora
- Doporučit adekvátní pomoc

Emoce

- Hněv
- Pocit viny
- Strach
- Bezmoc
- Smutek
- Obavy
- Vymizení radosti
- Opuštěnost
- Pocit neskutečnosti
- PPP
- Únava, vyčerpání, únikové reakce, ...

A co tedy Vy ...?

Grantová afiliace

- Grantová podpora: podpořeno institucionálním programem podpory UK Progres č. Q06/LF1.

Děkujeme Vám za pozornost